

VAALITAPAHTUMIEN TARKASTELUA

Toimittaja Tuomo Martikainen

LÄNSI-SAKSA

Syyskuu 1965

Saksan puoluejärjestelmässä on totuttu silmiinpistävimpinä näkemään muutamia nimen omaan saksalaiselle puolue-elämälle ominaisia erikoispiirteitä: maailmankatsomuksellisista perusopeista kiinnipitäminen, yhteiskunnallisen luokkajaon kunnioittaminen, puolueiden suhteellisen vähäinen kansansuosio sekä erittäin voimakas puoluehierarkia. Erityisesti maailmankatsomuksellisuus ja yhteiskunnan luokkajaon kunnioittaminen ovat aiheuttaneet sen, että poliittiset ryhmittymät ovat säilyneet lähes muuttumattomina aikojen kuluessa tapahtuneista erilaisista mullistuksista, jatkuvista nimien vaihdoksista sekä kansallissozialistisen ajan tukahdetusta puolue-elämästä huolimatta. Niinä vuosina, joina Saksa on käynyt läpi kehitysvaiheensa useista erillisistä pikkuvaltioista keisarikunnaksi, Weimarin tasavallaksi, Hitlerin Suur-Saksaksi ja päätyen sodanjälkeiseen kahteen erilliseen saksalaiseen valtioon, puolueet ja puolue-elämä ovat säilyneet peruspiirteiltään jokseenkin muuttumattomina.

Edellä kuvatun »stabiilin kehityksen» kulussa näyttää olevan kuitenkin tapahtumassa jonkinlaista hiljaista muutosta. Ensimmäiset valtiolliset vaalit sodanjälkeisessä Länsi-Saksassa pidettiin vuonna 1949, jolloin maa oli vielä sodan raunioittama. Äänestäjien reaktiot vaaleissa olivat ymmärrettävistä syistä jokseenkin epämääräisiä. Maa eli jonkinlaista demokraattisen valtioelämän uudestisyntymisen hurmostilaa, jolloin puolueita syntyi toinen toisensa perään. Vasta seuraavat liittopäivävaalit vuonna 1953 osoittivat, että maassa tulisi olemaan tilaa vain kolmelle puolueelle — CDU/CSU, SPD ja FDP. Vuosien 1957 ja 1961 vaalikamppailussa, samoin kuin vaalituloksissa ilmeni entistäkin selvemmin pienpuolueiden merkityksettömyys Liittotasavallassa.

Länsi-Saksan puolueiden käydessä taisteluun äänestäjien sympatioista vuoden 1965 liittopäivävaaleissa paljastui hämmästyttäviä näköaloja. Näytti siltä, että suuret vastustajat, CDU ja SPD, olivat lähteneet liikkeelle samojen tunnusten alla. Ihmeellisintä vaalitastelussa oli kuitenkin se,

että molemmat suuret puolueet olivat luopuneet lähes tyystin entisistä maailmankatsomuksellisista näkemyksistään, joilla saksalaisia valitsijoita tähän saakka on yritetty — ja näissä yrityksissä on myös onnistuttu — vetää vaaliurnille. Vuoden 1965 liittopäivävaaleja voidaan pitää yksinomaan »hyvinvointivaaleina», ja hyvinvoinnin ruumiillistunut symboli oli CDU:lle professori Ludwig *Erhard*. SPD puolestaan tiedotti vaalimainoksessaan valitsijoille »Sicher ist sicher».

Vuoden 1965 vaalien tulokset

	1965	1961
Kristillisdemokraatit CDU/CSU	47.6 %	45.3 %
Sosiaalidemokraatit SPD	39.3	36.2
Vapaat demokraatit FDP	9.5	12.8
Muut	3.6	5.5

Paikkojen jakautuminen liittopäivillä

	1965	1961
CDU/CSU	245	242
SPD	202	190
FDP	49	67
Muut	—	—

Äänestysprosentti vaaleissa oli 86.8 (vuonna 1961 vastaavasti 87.7 %).

Tulokset vahvistavat vuoden 1953 liittopäivävaaleissa alkanutta kehitystä kohti kaksipuoluejärjestelmää. Molemmat suurpuolueet CDU/CSU ja SPD voivat kirjata tililleen huomattavan vaalivoiton. Sen sijaan FDP, »Länsi-Saksaa hallinneen koalition pienempi osapuoli», kärsi raskaan tappion. Länsi-Saksan vaalilainsäädännön mukaan puolueen pitää saada vähintään 5 prosenttia annettujen äänten kokonaismäärästä saadakseen edustajansa liittopäiville. Saamalla vain 9.5 % annetuista äänistä FDP putosi askelen kohti 5 prosentin kohtalokasta rajaa. Kun muidenkin pienpuolueiden äänimäärä laski 5.5 prosentista 3.6 prosenttiin, näyttää kehitys kohti kahden puolueen järjestelmää jatkuvan Länsi-Saksassa ilmeisen selvänä.

Erityisellä mielenkiinnolla seurattujen äärimmäisyysuuntauksia edustaneiden pienpuolueiden osuus jäi vähäiseksi. Äärimmäiseen oikeistoon lukeutuva kansallisdemokraattinen puolue, NDP, sai 2 % ja vasemmistolainen Saksan rauhan liitto, DFU, 1.3 % annetuista äänistä.

SPD:n kannatus lisääntyi 36.2 prosentista 39.3 prosenttiin eli 3.1 prosenttiyksikköä. CDU/CSU:n vastaavat luvut olivat 45.3 % ja 45.6 % eli

äänimäärän kasvu 2.3 prosenttiyksikköä. SPD sai siis merkittävän vaalivoiton, mitä jo vuoden 1961 liittopäivävaalien jälkeen pidetyt osavaltiovaalit monin paikoin ennakoivat. SPD:n menestykselle osavaltiovaaleissa lienee kuitenkin annettu suhteettoman suuri merkitys liittovaltiopolitiikkaa ajatellen, sillä Länsi-Saksassa ei ole havaittavissa selvää positiivista korrelaatiota äänestyskäyttäytymisessä liittovaltio- ja osavaltiovaaleissa. Osavaltiovaaleissa liikutaan pienissä paikallisissa puitteissa, kun sen sijaan liittopäivävaalit käydään yleisten kansallisten kysymysten merkeissä. Juuri Erhard ja hänen nimeensä erottamattomasti liittyvä taloudellinen hyvinvointi ovat ne voimatekijät, jotka vetävät puoleensa valitsijoita nimenomaan liittovaltiotasolla.

Erityisen mielenkiintoisiksi muodostuivat liittopäivävaalien tulokset eri osavaltioissa:

	Baden-Württemberg		Baijeri		Bremen	
	1965	1961	1965	1961	1965	1961
CDU	49.9 %	45.3 %	55.5 %	54.9 %	43.0 %	27.0 %
SPD	33.0	32.1	33.2	30.2	48.5	49.7
FDP	13.1	16.6	7.3	8.7	11.7	15.2
	Hamburg		Hessen		Niedersachsen	
	1965	1961	1965	1961	1965	1961
CDU	37.6 %	31.9 %	37.7 %	34.9 %	45.8 %	39.0 %
SPD	48.3	46.9	45.9	42.9	39.8	38.7
FDP	9.4	15.7	11.9	19.2	10.9	13.2
	Nordrhein-Westfalen		Rheinland-Pfalz			
	1965	1961	1965	1961		
CDU	47.1 %	47.6 %	49.3 %	48.9 %		
SPD	42.6	37.3	36.7	33.5		
FDP	7.6	11.7	10.2	13.2		
	Saarland		Schleswig-Holstein			
	1965	1961	1965	1961		
CDU	46.8 %	49.0 %	48.2 %	41.8 %		
SPD	39.8	33.5	38.8	36.4		
FDP	8.6	12.9	9.4	13.8		

Silmiinpistävimmin erottuu FDP:n kannatuksen jyrkkä lasku kaikissa osavaltioissa. Vieläpä entisen liittopresidentti Theodor Heussin luomien perinteiden myötä purjehtiva Baden-Württembergin FDP kärsi selvän tappion. Erittäin merkityksellistä oli koko vaaleja silmälläpitäen myös

CDU:n kannatuksen voimakas lisääntyminen sosialistisissa Bremenin ja Hampurin osavaltioissa, mille tapahtumalle vastapainona voidaan pitää SPD:n dynaamista esiinmarssia täysin katolisissa Nordrhein-Westfalenin, Rheinland-Pfalzin ja Saarländin osavaltioissa. Edelleen CDU paransi tuntuvasti asemiaan Pohjois-Saksan protestanttisilla alueilla (Niedersachsen ja Schleswig-Holstein) sekä eräissä tähän saakka SPD:n hallitsemisissa kaupungeissa.

Koska kummarkaan suurpuolueen ei onnistunut vaaleissa saavuttaa ehdotonta enemmistöä, päädyttiin — lähinnä henkilökysymysten vuoksi — pitkäköiksi venyneissä hallitusneuvotteluissa CDU/CSU:n ja FPD:n muodostamaan ja Erhardin johtamaan koalitiollahitukseen, joka suurin piirtein noudattelee kokoonpanoltaan Liittotasavallan edellisen hallituksen aikana muovautuneita linjoja.

Erkki Tiilikainen

TURKKI

Lokakuu 1965

Lokakuun 10 päivänä pidetyt Turkin parlamenttivaalit päättyivät ennakoarvioiden mukaisesti Suleiman *Demirelin* johtaman oikeuspuolueen voittoon. Se sai 55.5 % kaikista äänistä ja 240 kansalliskokouksen 450:stä paikasta. Entisen pääministerin Ismet *Inönün* johtamat republikaanit kärsivät tappion saaden vain 134 paikkaa.

Paikkojen jakaantuminen uudessa ja entisessä parlamentissa:

	1965	1961
Tasavaltalainen talonpoikien puolue	11	42
Kansanpuolue	31	—
Oikeuspuolue	240	158
Uusi Turkki-puolue	19	60
Republikaaninen puolue	134	178
Työväenpuolue	14	—
Paikalliset pikkupuolueet	1	12
	450	450

Puolueet on lueteltu oikealta vasemmalle. Kansanpuolue ja Työväenpuolue perustettiin vasta vuoden 1961 vaalien jälkeen. Viimeksi mainittu edus-

taa puolueiden joukossa äärimmäistä vasemmistoa. Kommunistipuolueen toiminta on Turkissa lailla kielletty ja rangaistavaksi teoksi katsotaan myös yksityisen henkilön julistautuminen kommunismin kannattajaksi.

Tuntuu siltä, että republikaanien huono menestys aiheuttaa uudelleenjärjestelyjä puolueen johdossa. Ennen kaikkea odotetaan Turkin poliittisen elämän veteraanin Inönün jättävän paikkansa nuoremmille.

Armeija, joka vuonna 1960 kukisti pääministeri Adnan *Menderesin* hallituksen omavaltaiisten otteiden vuoksi, on toistaiseksi suhtautunut vaalien tulokseen pidättyvästi. Oikeuspuolue on nimittäin *Menderesin* demokraattisen puolueen seuraaja eivätkä eräät sen kiihkomielisimmät ainekset ole unohtaneet entisen johtajansa kohtaloa. Maltillinen *Demirel* pitää kuitenkään joukkonsa kurissa, sillä hän ymmärtää hyvin, että välien kiristyminen armeijaan saattaa lopettaa hänen hallituskautensa lyhyeen.

Suurella mielenkiinnolla odotetaan uuden hallituksen ulkopoliittista kannanmäärittelyä. Inönün hallituskaudella alkoi Turkin siihen saakka noudattamassa jäykästi länteen suuntautuneessa ulkopolitiikassa muutosprosessi, jonka tärkein piirre oli suhteiden paraneminen Neuvostoliittoon. Kehitystä nopeutti huomattavasti länsivaltojen viileä asennoituminen Turkin Kyproksen kysymyksessä esittämiin vaatimuksiin. Kesällä 1964 amerikkalaiset eivät ainoastaan kieltäneet turkkilaisilta tukeaan, vaan estivät heitä käyttämästä väkivaltaa saarella. Tämä koitui ilmeisesti turkkilaisten onneksi, mutta amerikkalaisten menettely oli loukkaus, jota ei hevillä unohdeta.

Neuvostoliiton kanssa käymissään neuvotteluissa Turkki on Kyproksen aiheuttamista erimielisyyksistä huolimatta korostanut, että se aikoo pitää voimassa länsivaltojen kanssa tekemänsä sopimukset. Tuntuu siltä, että Turkki pyrkii pikemminkin laajentamaan ulkopolitiikkansa liikkuma-alaa kuin muuttamaan sen suuntaa.

Demirel tunnetaan lännen ystävänä, joten hänellä on kaikki edellytykset ylläpitää ystävällisiä suhteita länsivaltoihin. Toisaalta nimenomaan Kyproksen kysymyksen ratkaisua ajatellen ei tunnu todennäköiseltä, että hän suhtautuisi torjuvasti Turkin ja Neuvostoliiton lähentymiseen.

Esko Päivinen